

— ORGANISATIE VAN DE MOESTUIN —

Check-list

Wat hebben we nodig voor de opstart en onderhoud van een moestuin? Schepjes, snoeischaars, gieters,...? Kies het materiaal op maat van jouw moestuin.

De betekenis van de woorden met een asterisk vind je in onze Woordenschatlijst, rubriek «Downloadbaar materiaal - Moestuin voor scholen».

WELK TUINGERIEF HEB JE NODIG? MAAK EEN CHECK-LIST

1. TUINMATERIAAL IN FUNCTIE VAN JULLIE PROJECT	1
2. CHECK-LIST VOOR BASIS- EN TUINMATERIAAL	2
Klein tuinmateriaal	3
Groot tuinmateriaal	4
Ander basismateriaal	5
Kledij (handig voor iedereen en vooral bij jonge kinderen)	6
Pedagogie	7
Materiaal voor de opstart van een moestuin	8
Verbruiksgoederen: zaden, compostaarde, potten,	9
3. ENKELE TIPS	10

1. TUINMATERIAAL IN FUNCTIE VAN JULLIE PROJECT

Welke materialen je nodig hebt, is een vraag die zich vrij snel stelt bij de opbouw van een nieuwe moestuin. Het antwoord op deze vraag, hangt af van enkele punten:

- **Heb je een moestuin in volle grond of in bak?** Voor een moestuin in bak heb je geen spitvork of ander gereedschap met lange steel nodig. Je hebt echter wel bakken nodig of materiaal om deze te bouwen..
- **Wie zal de moestuin gebruiken? Zullen er meerdere klassen tegelijk gebruik van maken?** Hoe groot is de tuin? Hou ook rekening met de kracht en grootte van de gebruikers. De uitrusting voor kleuters zal niet dezelfde zijn als die voor middelbare scholieren! Het aantal klassen/leerlingen die tegelijkertijd in de tuin kunnen werken, zal je helpen bij het kiezen van de hoeveelheid materiaal die je nodig hebt.

- **Ligt de moestuin op het schoolterrein?** Hoe ver moet je wandelen om naar de moestuin te gaan? Als je geen materiaal ter plaatse kan opslaan, kan een kruiwagen handig zijn. Ook voor het transport van lesmateriaal, geoogste groenten,... voorzie je best een geschikt transportmiddel.
- **Welke groenten ga je telen ?** Sommige groenten hebben een steun, klimmateriaal of extra bescherming nodig.
- **Tot slot, wat is het doel van de moestuin ?** Hoe ga je deze gebruiken ? Wil je regelmatig proeven, koken,... met de oogst ? Zie je de moestuin als verlengstuk van het klaslokaal? Dan kunnen een tafel en/of banken in de buurt van de tuin nuttig zijn.

Andere factoren kunnen jouw keuze van het materiaal beïnvloeden maar dit zijn toch de belangrijkste. Wat je nodig hebt, kan ook veranderen met de tijd. Dat is een goede zaak, elk goed project evolueert mee met zijn tijd/gebruikers.

2. CHECK-LIST VOOR BASIS- EN TUINMATERIAAL

We ontwierpen 7 verschillende checklists. Ze dienen als inspiratie om jouw eigen check-list te maken want alles hangt af van jullie moestuin en project.

- Klein tuinmateriaal : handig voor elk type moestuin
- Groot tuinmateriaal: voor de moestuin in volle grond
- Ander materiaal : handig voor elke type moestuin
- Kledij : handig voor elk type moestuin
- Pedagogie : lesmateriaal en materiaal dat uitnodigt om de tuin regelmatig te bezoeken
- Materiaal dat je nodig hebt bij de opstart van de moestuin
- Verbruiksgoederen : zaad- en plantgoed, compost,...

Waarom 7 lijsten en niet één lijst ?

Elke lijst is opgesteld naargelang een andere Ausgangssituatie : een moestuin in bak, in volle grond,... Sommige lijsten/materialen zal je maar één keer nodig hebben bij bijvoorbeeld de aanleg van de moestuin. Voor het materiaal dat je eenmalig gebruikt of zeer sporadisch nodig hebt, raden wij aan om dit te lenen of te huren.

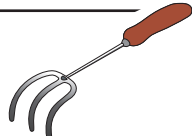
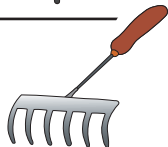
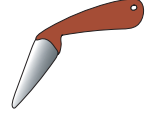

De aantallen in de lijst, komen overeen met een klas van 24 leerlingen. Indien je een grote tuin hebt, kan je extra materiaal voorzien. Indien je een kleine tuin hebt, pas je best deze aantallen naar beneden aan. Bedenk in de eerste plaats met hoeveel leerlingen je veilig en tegelijkertijd in de tuin kan werken.

Klein tuinmateriaal

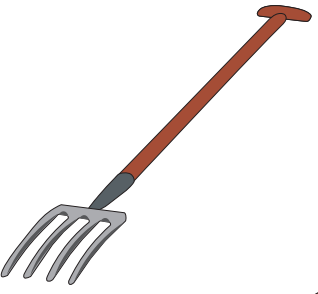
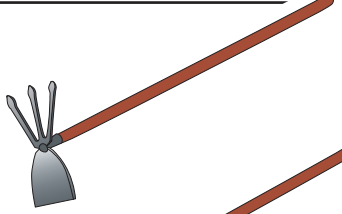
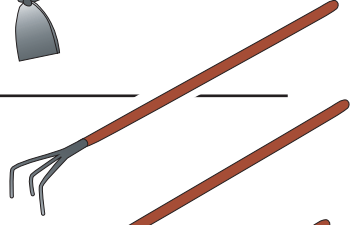
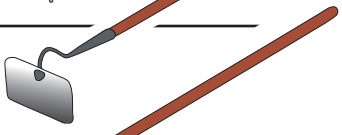
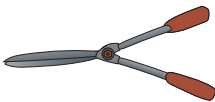
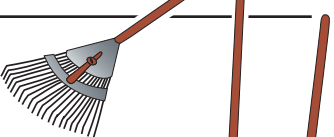
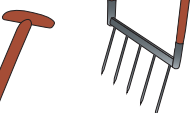
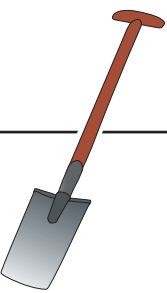
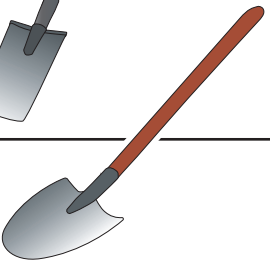
Het merendeel van dit tuinmateriaal is inzetbaar voor zowel in moestuin in bak als in volle grond. Tuinmateriaal met korte handvaten zijn voor kleinere kinderen gemakkelijker in gebruik.

WAT	AANTAL	GEbruik EN OPMERKINGEN	
 Hakje met twee of drie tanden	6	Veelzijdig : de grond bewerken en verluchten, onkruid wieden, een plantgat maken,... Maak duidelijke veiligheidsafspraken !	
 Verplantschopje - tuinschepje	6	Om een plantgat te graven, helpt bij het uitgraven van onkruid.	
 Drietand of cultivator	4	Om de grond los te maken.	
 Kleine hark	2	Om de grond te herverdelen na het oogsten of los maken.	
 Pootstok	4	Om een zaaigleuf te maken, een gat te maken om te potten of te verplanten. Vooral handig voor kleuter en 1 ^{ste} graad lager.	
 Snoeischaar	2	Onderhoud van de tuin en omgeving. Gevaarlijk, maak duidelijke afspraken! Niet voor jonge kinderen!	
 Schaar	4	Om bepaalde planten te knippen/ oogsten, touw te doorknippen.	

Groot tuinmateriaal

Let op, we houden hier al rekening met de eerste lijst wat aantallen betreft. Heb je geen drietand voorzien met een kort handvat ? Verhoog dan het aantal in deze lijst.

WAT	AANTAL	GEBRUIK EN OPMERKINGEN	
 Spitvork	1 ou 2	Veelzijdig in gebruik: voor het bewerken van de grond, het verplaatsen van bodembedekking,... Het aantal hangt af met hoeveel je tegelijkertijd dit gereedschap gebruikt. Je kan een spitvork ook gebruiken bij de aanleg van de moestuin.	
☐ Dubbele schoffel	2	Veelzijdig in gebruik: grond los maken, onkruid verwijderen, schoffelen,... Maak duidelijke veiligheidsafspraken!	
☐ Krabber	1	Aardkorst open maken, onkruid weghalen, grond gelijk leggen.	
☐ Hak	2	Onkruid weghalen.	
☐ Tuinhark	1	Grond gelijk leggen.	
☐ Heggenschaar	1	Verhakselen van plantendelen om terug uit te spreiden in de tuinmateriaal Maak duidelijke veiligheidsafspraken! Uit de buurt houden van jonge kinderen.	
☐ Bladhark	1	Om het gazon/terrein proper te houden. Facultatief.	
☐ Woelvork	1	De grond voorbereiden. Dit kan ook met een spitvork die minder plaats inneemt. Facultatief.	
☐ Spade	1	De grond voorbereiden. We raadden deze minder aan. De spitvork doet hetzelfde werk zonder de aardlagen te mengen. Facultatief.	
☐ Schop	1	Indien je grote hoeveelheden grond/zand moet verplaatsen. Niet te verwarren met een spade.	

Ander basismateriaal

	WAT	AANTAL	GEbruik EN OPMERKINGEN
	☐ Gieter met sproeikop	3 of meer	Onmisbaar! Pas het volume aan in functie van de leeftijd : 3 l voor kleuter/1ste graad lager, 10 l voor oudere leerlingen en volwassenen die instaan voor het onderhoud. Voorzie meer gieters indien het waterpunt ver verwijderd ligt van de moestuin.
	☐ Emmer	4	Veelzijdig : voor het transport van tuingerief, de oogst, onkruid, aarde,... Kies een stevig model bijvoorbeeld een metslemmer.
	☐ Kruiwagen	1	Eerder voor grote moestuin in volle grond of als de tuin ver gelegen is van de opslagruimte met het materiaal. Facultatief.
	☐ BKinder kruiwagen	2	Facultatief.
	☐ Touw	x	Veelzijdig. Kies een koord uit natuurlijk materiaal die kan ontbinden in de natuur (sisal, hennep,...).
	☐ Klimsteun (rek, stok,...)	x	Afhankelijk van de teeltwensen : een rek voor erwt, augurk,... Tomatenspiraal voor tomaten, (bamboe)stokken voor bonen,... Grootte is afhankelijk van de plantgrootte (rassenkeuze).
	☐ Bezem (met harde borstel)	1	Om de tegels van de speelplaats proper te houden.
	☐ Opbergkist	1	Om al het tuingerief te stockeren.

Kledij (handig voor iedereen en vooral bij jonge kinderen)

Een stock met reservekledij voor buiten is handig om leerlingen die niet de gepaste kledij bij hebben uit te rusten.

	WAT	AANTAL	GEbruik EN OPMERKINGEN
 ☐	Werkhandschoenen voor volwassenen	2 paar	Jouw handen beschermen..
☐	Werkhandschoenen voor leerlingen	8 - 10 paar	Handig als je leerlingen bij het onderhoud van de tuin wil betrekken.
☐	Botten voor kinderen	4 - 5 paar	Facultatief maar kan handig zijn om witte, dunne schoentjes te vervangen (hangt ook af van de ligging, kan het erg modderig worden?)
☐	Pet of zonnehoed	25	1 per leerling (in de kleuterklas).
☐	Regenjassen	x	Facultatief, maar handig als een kind geen gepaste jas/vest mee heeft.

Pedagogie

Kinderen betrekken bij de moestuin betekent ook de kans grijpen om te ontdekken, te leren en te observeren... Zie hier enkele materialen om deze leerkansen aan te grijpen.

	WAT	AANTAL	FUNCTIE EN OPMERKINGEN
	Boeken	x	Boeken die kinderen zelf kunnen lezen, boeken voor volwassenen met specifieke informatie en boeken met educatieve activiteiten. Zoveel als je wilt!
☐	Vergrootglas	25	Leren observeren. Een per leerling.
☐	Weerstation	1	Laat toe om regelmatig metingen/lezingen te doen. Voor het lager onderwijs. Facultatief.
☐	Buitenklas (tafel, bank,...)	x	Een tafel en enkele banken voorzien, zorgt er voor dat jullie comfortabel enige tijd in de tuin kunnen doorbrengen, hoekenwerk te voorzien of in sommige gevallen een visuele barrière te creëren.
☐	Schrijfplankje	25	Om een tekening, notities,... te maken. Een per leerling met een potlood.
☐	Ander materiaal	x	In hoofdstuk 8 : <i>Vruchtbare lessen in de moestuin - Opstart in de praktijk</i> vind je materiaal die je kan gebruiken tijdens de moestuinlessen.
☐	Kookgerief	x	Om te proeven van de oogst: enkele plankjes en mesjes, een mixer en maatbeker, kommetjes, een waterkoker (om thee te maken bijvoorbeeld), scharen, materiaal voor de afwas en om de tafels af te kuisen.

Materiaal voor de opstart van een moestuin

Het materiaal en hoeveelheid hangt af van jouw schoolproject. We geven hier slechts enkele basissideeën. Volgende documenten zijn nuttig bij de opstart van een moestuin: *Organisatie van de moestuin – in bak* (hfst. 2), *Nuttige adressen voor de moestuin* (hfst.10), *De bodem – De basis voor een gezonde moestuin* (hfst. 1), *Teelttechnieken – Waterbeheer* (hfst. 3). In de gids «Composteren op school» staat ook hoe je aan een deel van dit materiaal kan geraken.

	WAT	HOE MAKEN?
 ☐	Bak en andere containers	Paletten, oude fruitkatten, houten of plasticen planken om perceel af te bakken, zakken uit geotextiel,... Vergeet geen geotextiel voor de binnenkant van houten bakken.
☐	Serres	Planken, plastic folie, of kant-en-klare serres : tunnelserre, mini kas voor in de klas,...
☐	Opvangen regenwater	Regenvat met of zonder kraantje, overloopstysteem, aansluiting regenpijp,...
☐	Substraat (teelaarde of potgrond)	Vooraf voor moestuin in bakken. Vermijd het gebruik van potgrond.
☐	Compost	Composthoop, compostvat, verluchtingsstaaf, mestriek, vermicompost,...

Als je de moestuin ook biodiversiteitsvriendelijk wil inrichten kan je de [biodiversiteitsrubriek](#) op onze website consulteren.

Verbruiksgoederen : zaden, compostaarde, potten,...

Sommige materialen ga je regelmatig opnieuw moeten zoeken, aankopen,... Het document *Nuttige adressen voor de moestuin* (hfst.10) zet je alvast op weg.

WAT		WAT U MOET DOEN
	Zaadgoed	Stel een lijstje op van alle zaden die je wil aankopen (in functie van de grootte en ligging van de moestuin, waar je zin in hebt, jouw ervaring,...). Sommige zaden kan je elk jaar opnieuw oogsten en hoef je dus maar één keer aan te kopen. Dit is niet mogelijk voor alle groenten. Consulteer het document <i>Oogsten en bewaren om te zaaien of te herplanten</i> van het hfst. 3. voor een overzicht.
	Plantgoed	Voor heel wat groenten kan je zaailingen kopen om uit te planten. Dit is handig als je weinig ervaring hebt of maar enkele planten nodig hebt van één soort. Het is ook een oplossing als het zaaien mislukt is of als je wat achterloopt op het seizoen.
	Fruitbomen, klein fruit	Aan te kopen (blote wortel) of te delen. Optioneel.
	Pootgoed	Sommige groenten worden gekweekt door ondergrondse delen te planten, denk aan aardappelen, ajuin, look,... Als je wil begrijpen hoe dat in elkaar zit, consulteer het document <i>Oogsten en bewaren om te zaaien of te herplanten</i> van het hfst. 3.
	Compostaarde potgrond	In het ideale geval maak je zelf jouw compostaarde. Maar als dat niet zo is moet je je eigen compostaarde kopen. Vermijd het gebruik van potgrond!
	Potjes om te zaaien	Potjes om in te zaaien in de klas kan je meestal verzamelen en als je er goed zorg van draagt, kunnen deze een hele tijd mee gaan.

3. ENKELE TIPS

- Een volledige uitrusting is duur:
 - **Overweeg voor eenmalig of sporadisch gebruik, materiaal te lenen of te huren.** Consulteer de technische dienst/conciërge.
 - **Overweeg tweedehands materiaal en donaties:** rommelmarkt, ouders van leerlingen, lokale overheden,...
- Je ontdekt al snel door te doen welk materiaal je echt nodig hebt (in functie van jouw moestuin en werkwijze). Voorzie in het begin dus niet te veel materiaal en breidt indien nodig gaandeweg jouw materiaal uit.
- Als je het materiaal eenmaal hebt, draag er goed zorg van en denk aan een praktische opberging zodat het materiaal gemakkelijk tot jouw beschikking staat.
- Vooral bij jonge kinderen of bij een grote groep leerlingen die op een kleine oppervlakte werken, is het belangrijk om steeds te beginnen met een veiligheidsles. Zo voorkom je dat het tuinmateriaal alle kanten opvliegt, achteloos op de grond wordt achtergelaten, te dicht op elkaar wordt gewerkt,...

